प्रश्न–पत्र की योजना

कक्षा – वरिष्ठोपाध्याय
विषय – **न्यायदर्शनम्**
अवधि – 3 घण्टे 15 मिनट पूर्णांक – 80

1. उद्देश्य हेतु अंकभार –

क्र.स.	उद्देश्य	अंकभार	प्रतिशत
1.	ज्ञान	16	20.00 %
2.	अवबोध	36	45.00 %
3.	अभिव्यक्ति	17	21.25 %
4.	मौलिकता	11	13.75 %
योग		80	100 %

2. प्रश्नों के प्रकारवार अंकभार –

क्र. सं.	प्रश्नों का प्रकार	प्रश्नों की संख्या	अंक प्रति प्रश्न	कुल अंक प्रतिशत	प्रतिशत प्रश्नों का	संभावित समय
1.	वस्तुनिष्ठ प्रश्न	12	1	15.00 %	24.00 %	20
2.	अतिलघूत्तरात्मक प्रश्न	18	1	22.50 %	36.00 %	25
3.	लघूत्तरात्मक प्रश्न	13	2	32.50 %	26.00 %	45
4.	दीर्घउत्तरीय प्रश्न	4	3	15.00 %	08.00 %	50
5.	निबंधात्मक प्रश्न	3	4	15.00 %	06.00 %	55
	योग	50		80	100.00	195

3. विषय वस्तु का अंकभार –

क्र.स.	विषय वस्तु	अंकभार	प्रतिशत
	तर्कभाषा (प्रथमखण्डः)		
	प्रमाणम्, कारणम्, करणम्, सन्निकर्षः	08	10.00%
	अनुमानम्, उपाधिः, हेत्वाभासः	10	12.50%
	उपमानम्, अर्थापत्तिः, अभावः	10	12.50%
	प्रामाण्यवादः, स्वतः प्रामाण्यम्, परतःप्रामाण्यम्	12	15.00%
	न्यायसिद्धान्त मुक्तावली (प्रथमखण्डः)		
	षड् उद्धरणेषु उद्धरणत्रयस्य व्याख्या	30	37.50%
	चर्तुषु प्रश्नेषु प्रश्नद्वयस्य समाधानम्	10	12.50%

प्रश्न–पत्र ब्ल्यू प्रिन्ट

कक्षा – वरिष्ठोपाध्यायः विषय :– न्यायदर्शनम पूर्णांक – 80

क्र. सं.	उद्देश्य इकाई / उप इकाई	ज्ञान					अवबोध					ज्ञानोपयोग / अभिव्यक्ति					कौशल / मौलिकता					योग
		वस्तुनिष्ठ	अति.लघु.	लघूत्तरात्मक	दीर्घोत्तरीय	निबन्धात्मक	वस्तुनिष्ठ	अति.लघु.	लघूत्तरात्मक	दीर्घोत्तरीय	निबन्धात्मक	वस्तुनिष्ठ	अति.लघु.	लघूत्तरात्मक	दीर्घोत्तरीय	निबन्धात्मक	वस्तुनिष्ठ	अति.लघु.	लघूत्तरात्मक	दीर्घोत्तरीय	निबन्धात्मक	
1.	तर्कभाषा (प्रथमखण्डः)																					
	प्रमाणम्, कारणम्, करणम्, सन्निकर्षः	2(1)			3(1)													3(-)				8(2)
	अनुमानम्, उपाधिः, हेत्वाभासः						3(-)			3(1)			4(1)									10(2)
	उपमानम्, अर्थापत्तिः, अभावः			2(1)				5(-)				3(-)										10(2)
	प्रामाण्यवादः, स्वतः प्रामाण्यम्, परतः प्रामाण्यम्		6(1)											2(1)			4(-)					12)2)
2.	न्यायसिद्धान्त मुक्तावली (प्रथमखण्डः)																					
	षड् उद्धरणेषु उद्धरणत्रयस्य व्याख्या								22(11)							8(2)						30(13)
	चर्तुषु प्रश्नेषु प्रश्नद्वयस्य समाधानम्				3(1)					3(1)											4(1)	10(3)
		2(1)	6(1)	2(1)	6(2)		3(-)	5(-)	22(11)	6(2)		3(-)	4(1)	2(1)		8(2)	4(-)	3(-)			4(1)	80(23)

विकल्पों की योजना :– प्र.सं. 18,20,21 व 22 में एक आंतरिक विकल्प है। नोटः– कोष्ठक में बाहर की संख्या अंकों की तथा भीतर प्रश्नों की द्योतक है।

हस्ताक्षर

प्रश्न–पत्र–योजना

कक्षा – वरिष्ठोपाध्यायः

विषयः – **न्यायदर्शनम्**

अवधिः – 3 घण्टे 15 मिनट (सपाद होरात्रयम्) पूर्णांकाः – 80

1. उद्देश्यानाम् अंकभारः –

क्र.सं.	उद्देश्यम्	अंकभारः	प्रतिशतम्
1.	उद्देश्यम्	16	20.00 %
2.	ज्ञानम्	36	45.00 %
3.	अवबोधः	17	21.25 %
4.	अभिव्यक्तिः	11	13.75 %
योगः		80	100 %

2. प्रश्नानां प्रकारानुसारम् अंकभारः –

क्र. सं.	प्रश्नानां प्रकाराः	प्रश्नानां संख्याः	प्रतिप्रश्नम् अंकाः	कुल–अंकाः%	प्रश्नानां प्रतिशतम्	सम्भावित–ः समयः
1.	वस्तुनिष्ठ–प्रश्नाः	12	1	15.00 %	24.00 %	20
2.	अतिलघूत्तरात्मक–प्रश्नाः	18	1	22.50 %	36.00 %	25
3.	लघूत्तरात्मक–प्रश्नाः	13	2	32.50 %	26.00 %	45
4.	दीर्घउत्तरीय प्रश्न	4	3	15.00 %	08.00 %	50
5.	निबंधात्मक–प्रश्नाः	3	4	15.00 %	06.00 %	55
	योगः	50		80	100.00	195

3. विषयवस्तूनाम् अंकभारः –

क्र.सं.	विषयवस्तूनि	अंकभारः	प्रतिशतम्
	तर्कभाषा (प्रथमखण्डः)		
	प्रमाणम्, कारणम्, करणम्, सन्निकर्षः	08	10.00%
	अनुमानम्, उपाधिः, हेत्वाभासः	10	12.50%
	उपमानम्, अर्थापत्तिः, अभावः	10	12.50%
	प्रामाण्यवादः, स्वतः प्रामाण्यम्, परतःप्रामाण्यम्	12	15.00%
	न्यायसिद्धान्त मुक्तावली (प्रथमखण्डः)		
	षड् उद्धरणेषु उद्धरणत्रयस्य व्याख्या	30	37.50%
	चर्तुषु प्रश्नेषु प्रश्नद्वयस्य समाधानम्	10	12.50%

प्रश्न–पत्रस्य नीलपत्रम् (ब्ल्यू प्रिन्ट)

कक्षा – वरिष्ठोपाध्यायः विषयः– न्यायदर्शनम पूर्णांकाः – 80

क्र. सं.	उद्देश्यविधाः/उपविधाः	ज्ञानम्					अवबोधः					ज्ञानोपयोगः/अभिव्यक्तिः					कौशलम्/मौलिकता					योगः
		वस्तुनिष्ठः	अति.लघुः	लघूत्तरात्मकः	दीर्घोत्तरीयः	निबन्धात्मकः	वस्तुनिष्ठः	अति.लघुः	लघूत्तरात्मकः	दीर्घोत्तरीयः	निबन्धात्मकः	वस्तुनिष्ठः	अति.लघुः	लघूत्तरात्मकः	दीर्घोत्तरीयः	निबन्धात्मकः	वस्तुनिष्ठः	अति.लघुः	लघूत्तरात्मकः	दीर्घोत्तरीयः	निबन्धात्मकः	
1.	तर्कभाषा (प्रथमखण्डः)																					
	प्रमाणम्, कारणम्, करणम्, सन्निकर्षः	2(1)			3(1)													3(-)				8(2)
	अनुमानम्, उपाधिः, हेत्वाभासः						3(-)			3(1)			4(1)									10(2)
	उपमानम्, अर्थापत्तिः, अभावः			2(1)				5(-)				3(-)										10(2)
	प्रामाण्यवादः, स्वतः प्रामाण्यम्, परतः प्रामाण्यम्		6(1)											2(1)			4(-)					12)2)
2.	न्यायसिद्धान्त मुक्तावली (प्रथमखण्डः)																					
	षड् उद्धरणेषु उद्धरणत्रयस्य व्याख्या								22(11)							8(2)						30(13)
	चर्तुषु प्रश्नेषु प्रश्नद्वयस्य समाधानम्				3(1)					3(1)											4(1)	10(3)
		2(1)	6(1)	2(1)	6(2)		3(-)	5(-)	22(11)	6(2)		3(-)	4(1)	2(1)		8(2)	4(-)	3(-)			4(1)	80(23)

विकल्प–योजना :– 18,20,21 व 22 प्रश्नेषुं एक आंतरिकविकल्पः अस्ति। अवधेयम्– कोष्ठकाद् बहिः संख्या अंकबोधिका आंतरिकसंख्या च प्रश्नबोधिका।

हस्ताक्षरम्

नामांकः

No of Question :- 23

No of Printing pages :-

वरिष्ठ उपाध्याय परीक्षा, 2023

न्यायदर्शनम्,कोड–49

समय : 3:15 होराः पूर्णांका : 80

परीक्षार्थिभ्यः सामान्यनिर्देशाः

1. परीक्षार्थिभिः सर्वप्रथमं स्वप्रश्नपत्रोपरि नामांकाः अनिवार्यतः लेख्याः।
2. सर्वे प्रश्नाः अनिवार्याः।
3. सर्वेषां प्रश्नानामुत्तरण्युत्तरपुस्तिकायामेव लेखनीयानि।
4. येषु प्रश्नेषु आन्तरिकभागाः सन्ति, ते सर्वे भागाः एकत्र एव लेखनीयाः।
5. सर्वे प्रश्नाः संस्कृतमाध्यमेन उत्तरणीयाः।

मॉडल प्रश्न पत्र (आदर्शप्रश्नपत्रम्)

वरिष्ठोपाध्यायपरीक्षा, 2023
न्यायदर्शनम्, कोड–49

समयः– 3:15 होराः पूर्णाङ्काः– 80

खण्डः–'अ'

1. वस्तुनिष्ठप्रश्नाः–

(i) तर्कभाषायाः प्रणेता कः ? 1

(अ) अन्नमभट्टः (बं) गौतमः (स) केशवमिश्रः (द) कणादः

(ii) किं नाम प्रमा ? 1

(अ) शब्दः (बं) यथार्थानुभवः (स) असद्धेतुः (द) भ्रमः

(iii) हेत्वाभासाः: कति ? 1

(अ) त्रयः (बं) चत्वारः (स) पंच (द) षट्

(iv) अनुमितिज्ञानस्य करणं किम् ? 1

(अ) अनुमानम् (बं) लिङ्गपरामर्श (स) उपमानम् (द) प्रत्यक्षम्

(V) सव्यभिचारस्यापरं नाम किम् ? 1

(अ) ऐकान्तिकः (ब) अनैकान्तिकः (स) व्यभिचारमुक्तः (द) साहचर्यवान्

(vi) अभावः कतिविधः ? 1

(अ) द्विविधः (ब) चतुर्विधः (स) षड्विधः (द) अष्टविधः

(vii) उपमितेः करणमुपमानं किं रूपम् ? 1

(अ) समपरिमाणरूपम् (ब) सादृश्यज्ञानरूपम् (स) असादृश्यज्ञानरूपम् (द) सम्बन्धिज्ञानरूपम्

(viii) अनुमानं कतिविधम् ? 1

(अ) द्विविधम् (ब) त्रिविधम् (स) चतुर्विधम् (द) पञ्चविधम्

(ix) चतुः प्रमाणवादिनः के ? 1

(अ) मीमांसकाः (ब) नैयायिकाः (स) बौद्धाः (द) चार्वाकाः

(x) न्यायशास्त्रे प्रमाः कति ? 1

(अ)द्वादश (ब) दश (स) एकादश (द) षोडश

(xi) व्याप्तेः किं लक्षणम् ? 1

(अ) साहचर्याभावः (ब) साहचर्यनियमः (स) विपक्षसत्वम् (द) त्रिषु किमपि न

(xii) लक्षणे कति दोषाः सम्भाव्यन्ते ? 1

(अ) एकः (ब) द्वौ (स) त्रयः (द) चत्वारः

2. रिक्तस्थानानि पूरयत –

(i) .... नाममात्रेण वस्तु सङ्कीर्तनम् । 1

(ii) व्याप्तिबलेनार्थगमकं ....। 1

(iii) यत्र यत्र .... तत्र तत्राग्निः । 1

(IV) साध्यव्यापकत्वे सति ....उपाधिः । 1

(v) यो यो धूमवान् स स ....। 1

(vi) सन्दिग्धसाध्यवान् ....। 1

3. अतिलघूत्तरात्मकप्रश्नाः–

(i) न्यायसूत्रे कति पदार्थाः ? 1

(ii) प्रमाणस्य किं लक्षणम् ? 1

(iii)) करणस्य किं लक्षणम् ? 1

(IV) उपमानस्य किम् उदाहरणम् ? 1

(V) मंगलस्य किं प्रयोजनम् ? 1

(vi) अविगीतपदस्य कोऽर्थः ? 1

(vii) कति प्रमाणानि भवन्ति ? 1

(viii) मोक्षस्य साधनं किम् ? 1

(ix) चक्षुषा घटः प्रत्यक्षजनने कः सन्निकर्षः ? 1

(x) अर्थापत्तेः किं लक्षणम् ? 1

(xi) अर्थापत्तेः किम् उदाहरणम् ? 1

(XII) शब्दप्रमाणस्य किं लक्षणम् ? 1

खण्डः (ब)

4. कारणस्य किं लक्षणम् ? 2

5. पदार्थस्य किं लक्षणम् ? 2

6. पार्थिवो विषयः कः ? 2

7. संयोगसन्निकर्षः कदा भवति ? 2

8. विशेषाः के? कति च ते ? 2

9. अभावप्रत्यक्षे कः सन्निकर्षः ? 2

10. निमित्तकारणस्य किमुदाहरणम् ? 2

11. किं नाम शरीरत्वम् ? 2

12. तर्कभाषायाः का व्याख्या ? 2

13. आकाशस्य किं लक्षणम् ? 2

14. जलीयं शरीरं कुत्रास्ति ? 2

15. पृथिवी कतिविधा, काश्च ताः ? 2

16. नित्यं तेजः किं रूपम् ? 2

खण्डः– (स)

17. शब्दप्रमाणस्य किं स्वरूपम् ? 3

18. विरुद्धहेत्वाभासस्य किं स्वरूपम् ? 3

अथवा

असमवायिकारणस्य किं स्वरूपम् ?

19. किं नाम सादृश्यम् ? 3

20. जातिबाधकाः के दोषाः ? 3

अथवा

कति –गुणाः ? तद्भेदान् उपस्थापयत ।

खण्डः– (द)

21. मङ्गलस्य कर्तव्यतां पूर्वपक्षनिराशपूर्वकं न्यायसिद्धान्तमुक्तावलीदिशा प्रतिपाद्यताम् । 4

अथवा

न्यायसिद्धान्तमुक्तावल्यनुसारं वायुं निरूपयत ।

22. ''समवायिकारणत्वं द्रव्यस्यैवेति विज्ञेयम् ।
गुणकर्ममात्रवृत्ति ज्ञेयमथाप्य समवायिहेतुत्वम्।।''
कारिकेयं सम्यग् व्याख्येया । 4

अथवा

क्षित्यादि द्रव्याणां परस्परसाधर्म्य–वैधर्म्ये निरूप्येताम्।

23. तेजसः किं लक्षणम् ? तस्य स्पर्शरूपादीन् निरूप्य भेदान् प्रदर्शयत । 4